

ÔN TẬP VĂN BẢN BIỂU CẢM

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

Ôn lại những điểm quan trọng nhất về lí thuyết làm văn bản biểu cảm :

- Phân biệt văn tự sự, miêu tả với yếu tố tự sự, miêu tả trong văn biểu cảm.
- Cách lập ý và lập dàn bài cho một đề văn biểu cảm.
- Cách diễn đạt trong bài văn biểu cảm.

II – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Tiết ôn tập này có năm câu hỏi, GV cho HS chuẩn bị ở nhà và hướng dẫn HS làm tại lớp.

Gợi ý trả lời :

Câu 1. Văn miêu tả nhằm tái hiện đối tượng (người, vật, cảnh vật) sao cho người ta cảm nhận được nó ; còn văn biểu cảm miêu tả đối tượng nhằm mượn những đặc điểm, phẩm chất của nó mà nói lên suy nghĩ, cảm xúc của mình. Do đặc điểm này mà văn biểu cảm thường sử dụng biện pháp tu từ : so sánh, ẩn dụ, nhân hoá.

Câu 2. Nói chung, văn tự sự nhằm kể lại một câu chuyện (sự việc) có đầu, có cuối, có nguyên nhân, diễn biến, kết quả ; còn trong văn biểu cảm, yếu tố tự sự chỉ để làm nền nhằm nói lên cảm xúc qua sự việc. Do đó, yếu tố tự sự trong văn biểu cảm thường là nhớ lại những sự việc trong quá khứ, những sự việc để lại ấn tượng sâu đậm, chứ không đi sâu vào nguyên nhân, kết quả. (Tuy vậy, nhiều khi khó tách bạch rạch ròi các loại văn nói trên.)

Câu 3. Tự sự và miêu tả trong văn biểu cảm đóng vai trò làm giá đỡ cho tình cảm, cảm xúc của tác giả được bộc lộ. Thiếu tự sự, miêu tả thì tình cảm mơ hồ, không cụ thể, bởi vì tình cảm, cảm xúc của con người nảy sinh từ sự việc, cảnh vật cụ thể.

Câu 4. Thực hiện lập ý, lập dàn bài cho một đề văn biểu cảm cụ thể : *Cảm nghĩ mùa xuân*. Các bước thực hiện như sau :

Bước 1 : Tìm hiểu đề và tìm ý (xác định bài văn cần biểu hiện những tình cảm gì, đối với người hay cảnh gì).

Bước 2 : Lập dàn bài.

Bước 3 : Viết bài.

Bước 4 : Đọc lại và sửa chữa.

Đối với đề văn trên, ta thấy cảm nghĩ mùa xuân phải bắt đầu từ ý nghĩa của mùa xuân đối với con người. Ý nghĩa đó có thể ở ba mặt : 1) Mùa xuân đem lại cho mỗi người một tuổi trong đời. Đối với thiếu nhi, mùa xuân là mùa đánh dấu sự trưởng thành ; 2) Mùa xuân là mùa đâm chồi nảy lộc của thực vật, là mùa sinh sôi của muôn loài ; 3) Mùa xuân là mùa mở đầu cho một năm, mở đầu cho một kế hoạch, một dự định. Với ba mặt đó, mùa xuân đem lại cho em biết bao suy nghĩ về mình và về mọi người xung quanh.

Câu 5. Các biện pháp tu từ thường gặp trong văn biểu cảm : so sánh, ẩn dụ, nhân hoá, điệp ngữ. Ngôn ngữ văn biểu cảm gần với ngôn ngữ thơ là vì nó có mục đích biểu cảm như thơ. Trong cách biểu cảm trực tiếp, người viết sử dụng ngôi thứ nhất (xưng "tôi", "em", "chúng em"), trực tiếp bộc lộ cảm xúc của mình bằng lời than, lời nhắn, lời hô,... Trong cách biểu cảm gián tiếp, tình cảm ẩn trong các hình ảnh.